

❖ ЧАСТИНА ПЕРША ❖

Той, хто сповнений любові, створений самим Богом.

Святий Августин Аврелій

* * *

— Ще трішки, Надієчко. Зовсім трішки. Потерпи. А хочеш, я тобі щось розкажу? Велику таємницю відкрию? Ось, глянь сюди. Підійди до вікна. Бачиш, он там, у небі? Високо-далеко і разом із тим близько живуть, горя не знаючи й болю не відчуючи, красуні зірки. Живуть родинами, а по-нашому — сузір'ями. І всі ті сузір'я особливі. Майже як сім'ї в людей.

— Особливі й не завжди щасливі?

— Мабуть. Але щастя — то доволі дивний стан, Надієчко. От я нині щасливий, бо в мене є ти. І скоро буде ще одна ти.

— Або ще один ти.

— Або ще один я.

— Нова доля.

— І нова зірка.

— Розкажи мені щось про одну з тих зіркових родин. Найцікавішу.

— Найцікавішу, кажеш? Можна. Ти знаєш, що в небі є сузір'я, у якому стільки зірок, скільки жінок на нашій землі?

— Та ну! Хіба таке буває?

— Не буває, а є. Прекрасне й величне сузір'я Дів!

— А, ти про це. Ну, звісно. Є таке. Сузір'я Діви.

— Не сузір'я Діви. А сузір'я Дів. Коли народжується на землі дівчинка, у тому сузір'ї засвічується нова зірка.

— Хм... І хто запалює ті зірки, як гадаєш? Може, сам Господь?

— Ні. Господь тут ні до чого. Хіба трішки підсобляє. У цьому сузір'ї зірки запалюють люди. Ось невдовзі й ми з тобою засвіtimo там зірку. Бо, коли в нас народиться донечка, у сузір'ї Дів заясніє нова зоря. І буде вона яскрава і прекрасна, тому що наше дитя ростиме в любові, у достатку. А ті, хто виріс у любові, променіють тільки добрим світлом. І те світло незвичайне. Воно допомагає зневаженим і зрадженим, воно вертає надію. Хіба буває щось важливіше за надію? Ані любов, ані віра без надії нічого не варті.

— Але ж, Тарасику, усі жінки різні. Геть не всі хороші й добрі.

— І зірки в тому сузір'ї теж різні. Чи ж я цього не розумію? Одні ледве тліють, наче живі, але майже померлі. Інші випромінюють недобре, лихе світло, яке не дає користі ні собі, ні людям. А деякі так і народжуються мертвими...

— Печально. Як думаєш: моя зірка, вона яка?

— Найкраща. Яскрава, тепла, ніжна, добра, любляча і, звичайно, надійна. Напевне, тому тебе Надійкою й назвали.

— Тарасику, а коли помирає жінка чи дівчина, що відбувається із зіркою? Невже вона просто гасне?

— Ні. Зорі так просто не гаснуть. Вони перероджуються. І стають...

— Янголами?

— Ні, стають птахами. Чарівними й дивними. Вони мають крила, прекрасний голос і...

— Жіночі голови.

— Що? Навіщо?

— Бо це гарно. Я читала десь про дивних птахів із райського саду. Алконост, Сирин, Гамаюн... Усі вони співочі та красиві. Правда, пісня одних допомагає жити, інших — навіває забуття, а ще інших — убиває. Хіба не так само й поміж людьми, Тарасику? Не всі жінки із сузір'я Дів дарують життя — декотрі його позбавляють. Хоча й за-
палюються всі ці зірки однаково: з любові.

— Не всі з любові, мабуть.

— Чи може бути світло зірки чорним?

— Не може, Надієчко. Чорний колір — це відсутність світла. Але твоя ідея про жінку-пташку мені дуже подобається.

— Ти ж хочеш, любий, щоб по моїй смерті щось красиве лишилося? Не тільки пам'ять чи діти, а й моя душа-зірка-птаха, так схожа на мене молоду?

— Кохана моя, Надійко! Та птаха буде найкрасивіша! Твої очі, волосся, губи...

— Я прилітатиму до тебе в гості, на землю. Прилітатиму на твоє подвір'я, а коли ти помреш, — до твого сузір'я.

— До сузір'я не прилітатимеш. Чоловікам не так по-щастило, як вам, жінкам. У нас його немає.

— То давай придумаємо.

— Ні. Придумати мало. Ваше, жіноче сузір'я просто існує.

— Так. Але, перед тим як це сталося, тобто воно утворилося, його, напевне, придумали.

— Напевне.

— То, може, і нам спробувати?

— Нічого не вийде, зіронько.

— Не вийде? Звичайно, якщо цього не захотіти. А ти не хочеш. Спочатку ж бо з'являється бажання, потім воно стає метою, яку матеріалізуєш.

— Або не матеріалізуєш.

— Тоді це не мета, Тарасику. Це мрія.

— Мрія, кажеш? Цікаво, моя дівчинко золота. Дуже цікаво. А як гадаєш, чи всі мають мрії та чи всі перетворюють їх на мету?

— Творити можуть усі, та не всі хочуть.

— Давай ліпше, моя птахо-зірко, я чекатиму на тебе десь у хмарах. Проллюся на землю теплим дощем і разом з іншими крапельками подамся в мандри, приб'юся до струмочка чи потічка. І нехай він упадає в нашу добру річку. Ось так я опинюся тут, де все мені нагадуватиме про щастя, тобто про тебе. Я тихо плюскатиму в берегах і чекатиму. Бо з неба до мене прилетіти маєш ти — моя зірка-птаха-душа. Можливо, я чекатиму так довго, що вже й забуду, на кого чекаю. Бо шлях від сузір'я Дів до нашого Західного Бугу таки далекий. І коли я вже майже втрачу пам'ять, бажання чекати й захочу нарешті спокою, ти повернеш мені надію, бо прилетиш. Ти сядеш на нашому камені, тому самому, особливому, зеленому. Тому, який поріс не мохом, а століттями. Тому, який пам'ятає дотик наших рук і шепіт губ. Навпроти блиматимуть вогники старого кляштору, який білою лебідкою хоче в небо злетіти, але не може, бо надто міцно припнутий до землі. І ти заспіваєш.

— Про нас?

— Про нас. Красиву пісню про наше кохання. Таке, коли одного життя замало, щоб набутися разом на цьому світі.

— А інші птахи-зірки як?

— У них свої небеса і своя пісня. Своя річка, мабуть, і своя вічність.

— А потім, Тарасику, що буде потім?

— Ти співатимеш довго та пристрасно, аж поки я не пригадаю все про нас із тобою. Твій спів мене зцілить, він

поверне мені тебе. І раптом я відчую, що мені у воді затісно. Я захочу бути з тобою. Захочу стати твоїм небом чи бодай пір'їнкою на твоєму крилі.

— І?..

— Я стану. Обов'язково стану тим, ким ти захочеш, щоб я для тебе був.

— Ти мене любиш, Тарасику, так?

— Так, Надійко, люблю. Більше за життя.

— Більше за смерть?

— Птаха, яка прилетіла із сузір'я Дів, — диво-птаха. Вона сильніша від життя, Надійко, і сильніша від смерті. Ти будеш саме такою птахою. І коли, втомлена співом, ти схилиш голову над водою нашої річки, то раптово захочеш пити. Спраглі губи торкнуться плеса — і ти мене вип'єш, кохана. До краплиночки, щоб уже ніколи не відпустити. Нарешті ми зустрінемося. Ти і я. Розумієш, кохана, я стану тобою.

— Так гарно! Хіба це правда, Тарасику?

— Звичайно, правда. Чи я тобі коли брехав?

— Ой, мені здається, що почалося. Наша донечка, наша пташка проситься на волю. Тільки ти не йди, Тарасику, будь ласочка. Не залишай мене саму. Будь поруч.

— Я буду, кохана. Завжди буду! Ще зарано зірці ставати птахою, а простому чоловікові — водою.

Кляштор над Західним Бугом

Василина сидить на березі Західного Бугу. Біля води особливо легко дихається після задущливого дня. Плакучі верби, очерет, безжурна річка, зморені тихі рибалки попід бережком, спокій. Літній теплий вечір неквапливо спадає на змучене спекотним днем місто. Неподалік шамкотять утомлені сонцем густі трави, просячи в ночі росяного порятунку, сюрчать лементливі цвіркуні, перегукуються втомлені люди, удалечині зморено буркотять автівки, що проїжджають мостом.

Дівчина схоплюється, наче раптово пригадала щось важливе, розгортає товстий зошит, щось у нього похапцем записує, перечитує уважно та згідливо киває.

«Наче все, — шепоче самими губами, — про останні події в моєму звичайному житті».

— Тобто не останні, а крайні, — уже вголос виправляється.

Усміхається такому уточненню. Так, тих подій у житті ще багацько відбудеться. Може, навіть не на один зошит.

Підводиться з картатої верети. Верета ще бабусина. Вовняна, темно-вишнева, оздоблена сірим смушком. І вона для Василяни — ще одне приємне нагадування про тепле й ніжне світло, яким була бабуся Тереза. Дівчина підходить близько-близько до води, присідає. Неподалік маленька зелена жабка влаштувалася на камені та зморено вдивляється в плесо. Василяна й собі переводить погляд на водяну гладінь. Бачить там, наче в дзеркалі, великі карі, трішки сумні очі, миловидне личко, русяве волосся, недбало зібране у хвіст. Підморгує своєму відбиттю. Та воно чомусь не веселішає. Таке ж поважне й сумне. У воді віддзеркалюється й медальйон, що висить у неї на шиї, злегка погойдуючись і створюючи мерехтіння у відображенні.

Василяна торкається медальйона. Лунниця — оберіг, який з нею від народження. Подарунок бабусі Терези. Дівчина майже ніколи з ним не розлучається. І це не тільки пам'ять про бабуся. Медальйону не одна сотня літ. Його носили і жінки, і чоловіки її родини — як талісман. Він переходив із покоління в покоління, від старшого до наймолодшого. Тепер ось її черга бути його власницею. А все тому, що вона Коморовська.

Медальйон-оберіг має в собі приховану янгольську міць. Василяна в це вірить. Як малою вірила в те, що бабуся Тереза — найсправжнісінький янгол, тільки доволі вправно вдає із себе звичайну людину. Стоп! А чому «вірила»? Хіба то не правда? Василяна в це й досі вірить, майже постійно відчуваючи поруч бабусину присутність. Особливо в тих мудрих порадах, що старенька передала онучці. Василяна ніжно гладить срібну поверхню прикраси. Вона теж її передасть, коли настане пора. Може, рідній дитині, а може, внученяті. Це не важливо. Бабуся Тереза твердила, що медальйон сам обирає того,

кого настав час оберігати. Двадцять п'ять років тому він обрав Василяну, і дівчина, правду кажучи, у це теж вірить, як і в янголів. Зрештою, це ліпше, аніж бути атеїстом. Хоча... Мама колись казала, що атеїсти також люди віруючі. Просто вони вірять у те, що Бога немає.

Неподалік щось негучно плюскає. Василяна аж лякається з несподіванки, утрачає рівновагу й завалюється навznak.

— От страхопудо, жабиська злякалася, — регоче сама із себе. — То маленька зелена жабка плигнула у воду, а не крокодил. Ех, Василю, Василю!

Дівчина поривчасто підводиться, струшує зі свого синього платтячка пісок і повертається до вербового затінку, до свого приятеля-зошита й до власних думок. Усідається на верету.

Підпирає долонями обличчя та мрійливо дивиться на плесо. То правда: дивитися, як тече ріка, можна до безконечності. Сьогодні вона поволі, ледь помітно плине, наче ця спека і її замислила доконати. Якщо не вмієш відчувати перемін, то повільного руху течії й поготів не вловиш. Василяна вловлює, вона відчуває і настрої річки, і зміну відтінків водяної гладіні — нічого ж бо достоту постійного й вічного не буває. Хіба що піраміди. Згадала вчитаний у газеті вислів про те, що навіть час боїться пірамід. Красиво, але це неправда. Вони теж змінюються. Тому що час...

Відводить погляд від води. Якусь мить дивиться на зошит, наче згадує, що він тут робить і навіщо вона його сюди принесла. Насправді все вона добре пам'ятає. Це називається зошитотерапія. Василяна щойно туди записала сумніви, які бозна-скільки її мучать. Ну, може, не бозна-скільки, але мучать. Нехай вони ліпше побудуть на папері, ті її сумніви, аніж живуть у серці. Дитяча звичка

довіряти зошити більше, ніж людям, не така вже й погана. Зошит не даватиме дурних порад, не розноситиме чуток, не брехатиме, не зраджуватиме. Він просто знатиме — і мовчатиме про своє знання. Був час, коли дівчина думала, що нарешті позбулася звички вести щоденник. Навіть роками нічого не занотувувала. І ось знову... Знову він уперто ходить за нею назирці, оцей товстий загальний зошит у клітинку, у твердій зеленій палітурці. Затято накопичує важливу інформацію та береже її.

Цей зошит подарував Василю батько. Просто так подарував, привіз із вільнюського відрядження. Він здавався якимсь особливим, той зошит, навіть на дотик. Приємний папір усередині, гладенький і чомусь завжди теплий, а ніжний зелений колір палітурки і притягував пальці, і тишив очі. Зошит рік пролежав без діла. Дівчина просто його за собою тягала — так, про всяк випадок. А в чотирнадцять років нарешті вперше зробила в ньому запис.

Бідний її зелененький зошит! Він чемно «слухатиме» її підліткові рефлексії, юнацькі сповіді, філософські розмисли, геть наївні передбачення, «слухатиме» мовчки, без дорікань і нарікань. Будуть у ньому й записи про розбите серце. Василина й останню пригоду виписала на папері, поклала в скарбничку досвіду — і житиме далі. До чергового випадку з розбитим серцем. Так, розбиватимуть їй серце не раз, але найважче пережити це вперше. Як і першу брехню та першу зраду.

Так, за банальними законами сопливого ліричного жанру, їй не раз розбиватимуть серце. Ставатиметься це якось помилково. Навіть скидатиметься на тривіальне непорозуміння, випадковість. Та від цього не легшатиме, бо шмагатиме боляче. Що робити з розбитим серцем, чи можна з ним жити? У Василю великий досвід

виживання, тривалої реабілітації. Якось навіть у психіатричній клініці на Кульпаркові довелося рани зализувати. У зошиті про це записів немає. Позаяк Василина банально майже нічого не пам'ятає. Але знає напевне: там якісно вміють латати серця, тому що таки допомогло, бо вона досі дихає, у грудях б'ється, нехай заклеєне, зшите, але таки живе її власне серце.

Василина задирає голову до неба. Ото вже встигла передумати всяке й не помітила, як, утомлений гарячим днем, вечір майже перелився в ніч. Розсипища зір поки нерясні, мляві. Зорі не люблять світла, зорі люблять темряву. Навпроти, через річку, скупими вогнями блимає розкішна споруда колишнього костелу Богородиці, білим лебедем видніється на протилежному березі Західного Бугу. Адміністративно то вже територія села Жвирки. Не Сокаль. Колишня дзвіниця довгою шиєю тягнеться аж під хмари. Наче хоче ліпше розгледіти, що цікавого відбувається у світі. А може, у такий спосіб притлумлює смуток. Василю здається, що вона розуміє безпросвітний сум білої птахи: до цього костелу, до цього Божого храму ще не так давно, якихось тридцять років тому, тяглися щирі серця, сповнені віри, і палко молилися, складали пристрасні обітничі.

Тепер тут в'язниця. Якщо говорити правильно, — Сокальська виправна колонія максимального рівня безпеки (для утримання злочинців-чоловіків, засуджених за важкі злочини аж на довічне позбавлення волі). Там сидять і приречені до страти. Правда, спочатку в будівлі облаштували інтернат для престарілих, а через сім років споруду перетворили на колонію суворого режиму із сектором для виконання найвищої міри покарання.

Бабуся Тереза вперто називала білого лебедя на польський лад — кляштором. Раніше цю в'язницю всі так